

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ

Назва курсу Нормативний/вибірковий	Геологічний туризм Вибіркова
Ступінь освіти Бакалавр/магістр/доктор філософії Освітня програма	Магістр 014.07 Середня освіта (Географія)
Рік викладання/ Семестр/ Курс (рік навчання)	2024-2025 н.р. Непарний
Викладач	Прохорова Лариса Анатоліївна – кандидат геологічних наук, доцент кафедри географії та туризму
Профайл викладача	http://geo.mdpu.org.ua/prirodnicho-geografichnij-fakultet/kafedra-fizichnoyi-geografiyi-i-geologi/sklad-kafedri-fizichnoyi-geografiyi-i-ge/prohorova-larisa-anatoliyivna/
Контактний тел.	096-604-44-59
Е-mail:	prokhorova_larysa@mdpu.org.ua
Сторінка курсу в ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького	http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=2242
Консультації	Онлайн-консультації: через систему ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького.

1. АНОТАЦІЯ

Дисципліна «Геологічний туризм» є вибірковою дисципліною зі спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) для освітньо-професійної програми магістр, яка викладається в III семестрі в обсязі 4 кредити (за Європейською кредитно-трансферною системою ECTS).

У сучасному світі все більшу популярність у подорожуючих набувають нові альтернативні види туризму. Одним із таких є — геотуризм («геологічний туризм»). Об'єктами геотуризму є геологічні структури і геоморфологічні утворення, палеонтологічні утворення, а також природні ресурси ландшафту. Вони часто представлені вулканічними формами, карстовими чи скельними утвореннями, мінералами. Основними туристичними компонентами геотуризму є: атракції, заклади розміщення (туристичні притулки, геосанаторії), туристичні траси, інфраструктура обслуговування (візит-центри, путівники), планувально-управлінське забезпечення (охорона геоспадщини, органи управління). На світовому рівні цей вид туризму намагаються розвивати та підтримувати як просто ентузіасти, так і професіонали. Наприклад, Національна Географічна Спілка (National Geographic Society) запровадила Хартію Геотуризму. Статут Хартії визначає принципи, що регулюють розвиток туризму в певному регіоні, пропагуючи ідею туризму, що поважає інтереси місцевого населення, культурного та природного надбання даної місцевості.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Метою викладання навчальної дисципліни «Геотуризм» є вивчення студентами геологічних процесів та явищ, що утворюють геологічні та геоморфологічні туристичні ресурси, ознайомлення студентів із унікальним геологічними пам'ятками та формування навичок у студентів із створення геотуристичного продукту.

Головними завданнями навчального курсу є:

- Ознайомлення з основними напрямками розвитку геотуризму та предметами геотуристичних зацікавлень;
- Представлення основних типів геотуристичних об'єктів та геопарків як природоохоронно-геотуристичних утворень;
- Забезпечення знань і навиків з розробки геотуристичних геомаршрутів і геотурів та їх інформаційно-рекламного та інфраструктурного забезпечення;
- Представлення зарубіжного і вітчизняного досвіду з організації і просування геотуризму на регіональному і локальному рівні.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

1. Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі природних наук під час професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів географічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

2. Загальні компетентності:

Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Здатність до співпраці та спілкування з фахівцями різного рівня інших галузей знань.

Вміння розробляти та управляти проектами, оцінювати та забезпечувати якість робіт, що виконуються

Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

3. Фахові компетентності:

Знання сучасних засад природокористування, взаємодії природи і суспільства із застосуванням раціонального використання природних ресурсів, екологічних аспектів та основ природоохоронного законодавства.

Розуміння планети як єдиної системи, найважливіших проблем її будови та розвитку.

Знання основних сучасних положень фундаментальних наук стосовно походження, розвитку та будови Всесвіту, здатність їх застосовувати для формування світоглядної позиції.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання (ПРН)

Вміє використовувати спеціальні знання в інших сферах, виходячи із контексту причинно-наслідкових зв'язків.

Демонструє навички планувати і здійснювати наукові експерименти, писати наукові роботи за фахом.

Аналізує сучасні методи дослідження Землі та її геосфер і застосовує їх у науково-дослідницькій діяльності.

Демонструє уміння розробляти та впроваджувати механізми територіального менеджменту, здійснювати моніторинг на регіональному рівні, складати плани та програми.

Демонструє здатність до адаптації та дії в новій ситуації, пов'язаній з роботою за фахом, вміння генерувати нові ідеї.

Моделює геосферні об'єкти і процеси, застосовуючи картографічні і математичні методи та геоінформаційні технології.

5. ОБСЯГ КУРСУ

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Кількість годин /кредитів 120 год./ 4 кредити	30	14	76

6. ПОЛІТИКИ КУРСУ

Під час вивчення дисципліни «Геологічний туризм» студенти мають регулярно відвідувати навчальні заняття згідно затвердженого розкладу або ж документально підтвердити важливу причину своєї відсутності (медична довідка, довідка з військомату, лист-клопотання щодо участі у певних культурно-масових, наукових, спортивних заходах тощо).

В процесі навчання студенти мають дотримуватись принципів академічної доброчесності та загальноприйнятих норм етичної поведінки: зокрема не допускається з боку студентів списування, надання завідомо неправдивої інформації, фабрикація та фальсифікація даних, академічний плагіат та самоплагіат, несвоєчасне виконання чітко поставленого завдання, пропонування хабара викладачу, користування мобільним телефоном під час занять різної форми, а також іншими гаджетами під час контрольних заходів перевірки знань.

Співпраця студента із іншими учасниками навчального процесу (викладачами, студентами, працівниками навчальних лабораторій, деканату, бібліотеки та ін.) має базуватись на принципах поваги, партнерства та взаємодопомоги, відповідальності, законності, соціальної справедливості, дотримання ділового етикету.

Студент має право звертатися до викладача за додатковим поясненням матеріалу курсу чи змісту практичних завдань протягом робочого часу під час консультацій.

7. СТРУКТУРА КУРСУ

7.1 СТРУКТУРА КУРСУ (ЗАГАЛЬНА)

Перелік тем:

Тема 1. Поняття «Геотуризм», мета та основні завдання курсу. Мета та завдання вивчення геотуризму. Геотуристичні об'єкти та їх типізація. Геотуристичні ресурси об'єкти, явища та атракції. Геоспадщина Землі як предмет геотуристичного інтересу. Популярні геотуристичні об'єкти світу. Природничі форми та об'єкти (породи, тектонічні структури, мінерали, скам'янілості, вулкани, форми рельєфу, печери, водоспади). Елементи культурної спадщини (давні і сучасні гірничі об'єкти, кам'яні архітектурні об'єкти). Палеонтологічні знахідки як об'єкти огляду геотуристів, найвизначніші палеонтологічні знахідки України та світу. Охоронні геологогеоморфологічні об'єкти. Геотуристичні стежки, шляхи та геостради. Музеї, експозиції і тематичні парки. Доступність об'єктів і геотуристичних атракцій. Теоретичне і практичне значення геотуризму. Розвиток геотуризму в світі і в Україні. Безпека в геотуризмі.

Тема 2. Геотуризм на природоохоронних територіях. Природоохоронні території, які охороняють об'єкти неживої природи. Заповідні геологічні об'єкти в Україні: природні пам'ятки, заказники. Світовий досвід охорони геоспадщини: національні і ландшафтні парки, геологічні резервати, осередки документації. Міжнародні геосайти і природнича спадщини ЮНЕСКО. Паспортизований опис охоронних геологічних об'єктів – пам'яток природи. Поняття про «Геопарки». Історія створення геопарків як статусних об'єктів геоспадщини. Основні вимоги до формування і функціонування геопарків. Європейська мережа геопарків. Приклади геопарків. Світова мережа геопарків. Приклади геопарків. Мережа геопарків в Україні. Перспективи створення геопарків в Україні. Геопарки як геотуристичні території: структура і функції.

Тема 3. Спелеотуризм як різновид геотуризму. Поняття про спелеотуризм. Історія становлення та розвитку спелеотуризму в Україні. Утворення печер та їх класифікація. Туристичний потенціал печер України.

Тема 4. Екзогенні та ендегенні процеси та геологічні об'єкти, пов'язані з ними. Процеси вивітрювання. Магматизм. Метаморфізм. Землетруси. Вулкани та місця їх поширення. Гарячі джерела та гейзери, місця їх поширення по планеті.

Тема 5. Техногенно-геологічні об'єкти як геологічні пам'ятки. Класифікація техногенно-геологічних об'єктів. Техногенно-геологічні ландшафти. Геотуризм на території гірничих підприємств.

Тема 6. Геомаршрути та їх особливості. Особливості розробки та специфіка геотуристичних маршрутів. Розробка геотуристичного продукту. Основні типи геотуристичних продуктів. Інформаційне забезпечення в геотуризмі. Способи передачі геолого-геоморфологічних знань. Географія поширення геотуристичних об'єктів в Україні. Досвід розвитку геотуризму в Україні. Практика геотуризму в Карпатському, Подільському, Придніпровському і Поліському регіонах. Геотуристичні стежки в національних і ландшафтних парках. Міжнародний

геотуристичних шлях «Геокарпати». Тематичний «Бурштиновий геотуристичний шлях». Геотури в гірничих регіонах України. Оцінка геотуристичного потенціалу України. Перспективи розвитку геотуризму в Україні. Досвід розвитку геотуризму в країнах світу.

Тема 7. Інфраструктурне та організаційне забезпечення в геотуризмі. Забезпечення збереження геологічних об'єктів та доступності до них. Утримання геологічних об'єктів. Облаштування геотуристичних шляхів. Геотабори і геосанаторії. Геоохоронні і геотуристичні громадські організації: міжнародні, національний та регіональний рівні. Геотуристичні фірми.

Тема 8. Особливості маркетингу геотуристичних продуктів. Основні риси маркетингової політики в геотуризмі. Реклама в геотуризмі. Інформаційні тури в геотуризмі. Інноваційні форми популяризації геотуризму: геологічні фестивалі, геологічні музеї. Аналіз вітчизняних і зарубіжних інформаційно-рекламних матеріалів з геотуризму. Опис геотуристичних атракцій у інформаційно-освітніх та інформаційно-рекламних матеріалах.

7.4 СХЕМА КУРСУ (ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ)

1. Основи геотуризму. Класифікація і типізація геооб'єктів.
2. Туристичне районування і туристичні ресурси України.
3. Геологічні пам'ятки України та світу геопарки ЮНЕСКО.
4. Туристично-рекреаційний потенціал об'єктів і територій. Геотуристичне різноманіття.
5. Організація і планування геотуристичних маршрутів. Інформаційні технології геотуризму.
6. Основи туристичної діяльності. Безпека в туризмі.
7. Розробка геотуристичного маршруту у м. Мелітополь. Критерії вибору геосайтів, оцінка привабливості маршруту та його інформаційний супровід.

8. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Загальна система оцінювання курсу	За семестр з курсу дисципліни проводяться два періодичні контролю (ПКР), результати яких є складником результатів контрольних точок першої (КТ1) і другої (КТ2). Результати контрольної точки (КТ) є сумою поточного (ПК) і періодичного контролю (ПКР): $КТ = ПК + ПКР$. Максимальна кількість балів за контрольну точку (КТ) складає 50 балів. Максимальна кількість балів за періодичний контроль (ПКР) становить 60 % від максимальної кількості балів за контрольну точку (КТ), тобто 30 балів. А 40 % балів, тобто решта балів контрольної точки, є бали за поточний контроль, а саме 20 балів. Результати поточного контролю обчислюються як середньозважена оцінок ($X_{ср}$) за діяльність студента на практичних (семінарських) заняттях, що входять в число певної контрольної точки. Для трансферу середньозваженої оцінки ($X_{ср}$) в бали, що входять до 40 % балів контрольної точки (КТ), треба скористатися формулою: $ПК = (X_{ср}) * 20 / 5$. Таким чином, якщо за поточний контроль (ПК) видів діяльності студента на всіх заняттях $X_{ср} = 4.1$ бали, які були до періодичного контролю (ПКР), то їх перерахування на 20 балів здійснюється так: $ПК = 4.1 * 20 / 5 = 4.1 * 4 = 16.4 // 16$ (балів). За
---	--

	періодичний контроль (ПКР) студентом отримано 30 балів. Тоді за контрольну точку (КТ) буде отримано $КТ = ПК + ПКР = 16 + 30 = 46$ (балів). Студент має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю (ПКР) протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки. Підсумковим контролем є залік, на його складання надається 100 балів за виконання тестів (або задач чи завдань іншого виду).
Практичні заняття	«5» – студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями. «4» – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями. «3» – студент в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків. «2» – студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент, який навчається стабільно на «відмінні» оцінки і саме такі оцінки має за періодичні контролю, накопичує впродовж вивчення навчального курсу 90 і більше балів, має право не складати екзамен з даної дисципліни. Студент зобов'язаний відпрацювати всі пропущені семінарські заняття протягом двох тижнів. Невідпрацьовані заняття (невиконання навчального плану) є підставою для недопущення студента до підсумкового контролю.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Адаменко О., Рудько Г., Ковальчук І. Екологічна геоморфологія. Івано-Франківськ : Факел. 2000. 412 с.
2. Безвинний В. П., Білецький С.В., Бобров О.Б. та ін. Геологічні пам'ятки України: У 3 т. /За ред. В.І. Калініна, Д.С. Гурського, І.В. Антакової. К.: ДІА, 2006.
3. Геологія з основами геоморфології: текст лекцій / Укладач: Є.О. Варивода. НУЦЗУ, 2017. 120 с.
4. Гриценко Н. Е., Іщенко А. А., Русько Ю. О., Шевченко В. І. Геологічні пам'ятки природи України: проблеми вивчення, збереження та раціонального використання. К.: ЦНПТ НАНУ, 1995. 61 с.
5. Гунька Н. Геологія та геоморфологія.-Підручник. Івано-Франківськ, ІФНТУНГ, 2002. 574 с.
6. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу Навчальний посібник. К.: Альтерпрес, 2004. 192 с.
7. Коротенко Н. Е., Щирица А. С., Каневський А. Я. и др. Геологические памятники Украины. Справочник-путеводитель. К.: Наук. думка, 1985. 154 с.
8. Кравчук Я., Богущий А., Зінько Ю., Брусак В., Благодир С., Шевчук О. Мережа геопарків в Україні: головні засади формування. Вісник Львівського університету. Серія географ. Вип.1. Ч. 1. 2013. С. 179-184.
9. Рудько Г.І., Галиняк І.Г. Основи загальної, інженерної та екологічної геології. Навчальний посібник. - Чернівці: Букрек, 2003.- 423 с.
10. Свинько Й.М., Сивий М.Я. Геологія з основами палеонтології: Підручник. К.: Вища школа, 1995.255 с.
11. Свинько Й.М., Сивий М.Я. Геологія: Підручник. К.: Либідь, 2003. 480 с.
12. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології: Навч. посібник. / За ред. О.М. Маринина. К.: Вища школа, 2005. 495 с.
13. Murray Gray, Geodiversity, valuing and conserving abiotic nature Ed. J. Wiley & Sons, chichester, 2004, 434 p.
14. Ross K. Dowling and David Newsome. Geotourism. Oxford; Burlington, MA: Elsevier Butterworth Heinemann, 2006. 260 p.
15. Ross K. Dowling and David Newsome. Geotourism; The Tourism of Geology and Landscape. Goodfellow Publishers Ltd, 2010. 258 p.
16. Ross K. Dowling, David Newsome, Global Geotourism Perspectives. Goodfellow Publishers Limited, 2010. 266 p.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

17. Geotourism / Edited by Ross K. Dowling and David Newsome. Elsevier Ltd., 2006. 260 p.
18. Operational Guideline for National Geoparks seeking UNESCO's assistance. UNESCO, 2004. Paris, 14 p.
19. Бейдик О. О. Тлумачний словник термінів з рекреаційної географії (географії туризму). К.: ВПЦ "Київ. ун-т", 1993. 56 с.
21. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреації та рекреаційної географії. К.: Інститут туризму федерації профспілок України, 1998. 130 с.
22. Геотуризм: практика і досвід. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (26-28 квітня 2018, Львів). Львів: Каменяр, 2018. 256 с.

23. Зінько Ю. В., Гнатюк Р. М., Благодир С. Ф. Проблематика створення геопарків в Українських Карпатах. / Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій. Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2006. С.274–281.
24. Зінько Ю. В., Кравчук Я. С., Шевчук О. М. Науково-практичні й освітні аспекти геотуризму. Фізична географія та геоморфологія. Вип.55. К.: Обрій, 2009. С.127–139.
25. Зінько Ю. В., Шевчук О. М. Передумови створення геопарку «Дністровський каньйон». / Дністровський каньйон — унікальна територія туризму: Матеріали міжнародної науковопрактичної конференції. Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. С. 7–12.

Інформаційні ресурси в інтернеті

26. Цифровий репозиторій НУБГП. URL : // <http://nuwm.edu.ua/faq/dr>
27. About Geotourism / National Geographic Traveler URL: <http://travel.nationalgeographic.com/travel/sustainable/pdf/about-geotourism.pdf>
28. Guidelines and Criteria for National Geoparks seeking UNESCO's assistance to join the Global Geoparks Network (GGN) . URL : www.europeangeoparks.org
29. UNESCO Global Geoparks. URL: www.unesco.org/science/earthsciences/geoparks/geoparks.htm
30. World Tourism Organization UNWTO. URL: <http://www2.unwto.org>